

# Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 1-2 (169) | str. 1–262



Rajko Bratož, *Marcellinus von Dalmatien und die Frage der Verselbständigung Dalmatiens zu seiner Zeit* • Svit Komel, *Vpliv katastrskih popisov na izvedbo zemljiške odveze na Kranjskem* • Miha Zobec, *Tomajski posestnik in politik Anton Černe (1813-1891) med Dunajem in izvorno skupnostjo: pogled na življenjsko pot vaškega mogotca* • Tomasz Jacek Lis, *Austrian-Croat relations in Habsburg Bosnia and Herzegovina* • Žarko Leković, *An overview of Political, Diplomatic and Social Affairs in Montenegro on the Eve of the First World War* • Biljana Ristić, *Vojaške bolnišnice in pokopališče v Škofji Loki* • Oto Luthar, *Poletje s Tukididom. O nekaterih aktualnih vprašanjih zgodovinopisja*

# Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 1-2 (169) | str. 1-262



Izdaja  
ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE  
Ljubljana

## GLASILO ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Mednarodni uredniški odbor: dr. Kornelija Ajlec (SI), dr. Tina Bahovec (SI),  
dr. Bojan Balkovec (SI) (tehnični urednik), dr. Rajko Bratož (SI),  
dr. Ernst Bruckmüller (AT), dr. Liliana Ferrari (IT), dr. Ivo Goldstein (HR),  
dr. Žarko Lazarevič (SI), dr. Dušan Mlacović (SI) (namestnik odgovornega  
urednika), dr. Božo Repe (SI), dr. Franc Rozman (SI), Janez Stergar (SI),  
dr. Imre Szilágyi (H), dr. Peter Štih (SI) (odgovorni urednik), dr. Marta  
Verginella (SI), dr. Peter Vodopivec (SI), dr. Marija Wakounig (AT)

Za vsebino prispevkov so odgovorni avtorji, prav tako morajo poskrbeti za avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.



Redakcija tega zvezka je bila zaključena 10. april 2024.

Oblikovanje in oprema: Vesna Vidmar

Sedež uredništva in uprave: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani,  
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, tel.: (01) 241-1200,  
e-pošta: [info@zgodovinskicasopis.si](mailto:info@zgodovinskicasopis.si); <http://www.zgodovinskicasopis.si>

Letna naročnina: za leto/letnik 2024: za nečlane in zavode 32 €, za društvene člane 24 €,  
za društvene člane – upokoјence 18 €, za društvene člane – študente 12 €.   
Cena tega zvezka v prosti prodaji je 16 € (z vključenim DDV).

Naročnina za tujino znaša za ustanove 45 €, za posameznike 35 €  
in za študente 25 €.

Plačuje se na transakcijski račun: SI 56020 1 000 12083935  
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,  
Slovenija  
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2, 1520 Ljubljana LJBAS12X

Sofinancirajo: Publikacija izhaja s finančno pomočjo Javne agencije za raziskovalno  
dejavnost RS

Prelom: ABO grafika d.o.o. – zanjo Igor Kogelnik

Tisk: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, maj 2024

Naklada: 500 izvodov

Zgodovinski časopis je evidentiran v naslednjih mednarodnih podatkovnih  
bazah: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH),  
Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences,  
ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art,  
Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskicasopis.si>  
[info@zgodovinskicasopis.si](mailto:info@zgodovinskicasopis.si)



ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

## BULLETIN OF THE HISTORICAL ASSOCIATION OF SLOVENIA (HAS)

International Editorial Board: Kornelija Ajlec, PhD, (SI), Tina Bahovec, PhD, (SI), Bojan Balkovec, PhD, (SI) (Technical Editor), Rajko Bratož, PhD, (SI), Ernst Bruckmüller, PhD, (AT), Liliana Ferrari, PhD, (IT), Ivo Goldstein, PhD, (HR), Žarko Lazarević, PhD, (SI), Dušan Mlacović, PhD, (SI) (Deputy Editor-in-Charge), Božo Repe, PhD, (SI), Franc Rozman, PhD, (SI), Janez Stergar (SI), Imre Szilágyi, PhD, (H), Peter Štih, PhD, (SI) (Editor-in-Chief), Marta Verginella, PhD, (SI), Peter Vodopivec, PhD, (SI), Marija Wakounig, PhD, (AT)

The authors are responsible for the contents of their articles, they must also secure copyrights for the published photographs and figures when necessary. Reprints of articles, photographs, and graphic material are only allowed with explicit permission of the editorial office and must be cited as sources.



The editing of this issue was completed on April 10, 2024.

Design: Vesna Vidmar

Headquarters and Mailing Address: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia, phone: +386 1 241-1200, e-mail: [info@zgodovinskiasopis.si](mailto:info@zgodovinskiasopis.si); <http://www.zgodovinskiasopis.si>

Annual Subscription Fee (for 2024): non-members and institutions 32 €, HAS members 24 €, retired HAS members 18 €, student HAS members 12 €.

Price: 16 € (VAT included).

Subscription Fee: foreign institutions 45 €, individual subscription 35 €, student subscription 25 €  
Transaction Account Number: SI 56020 1 000 12083935  
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,  
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2,  
1520 Ljubljana LJBASI2X

Co-Financed by: Slovenian Research Agency

Printed by: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, May 2024

Print Run: 500 copies

Historical Review is included in the following international databases: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH), Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences, ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art, Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskiasopis.si>  
[info@zgodovinskiasopis.si](mailto:info@zgodovinskiasopis.si)



ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

## KAZALO – CONTENTS

### Razprave – Studies

- Rajko **Bratož**, Marcellinus von Dalmatien und die Frage der  
Verselbständigung Dalmatiens zu seiner Zeit .....8–29  
Marcelin iz Dalmacije in vprašanje osamosvojitve  
Dalmacije v njegovem času
- Svit **Komel**, Vpliv katastrskih popisov na izvedbo zemljiške  
odveze na Kranjskem .....30–99  
Land surveyor's relief: The influence of cadastral surveys  
on the execution of the land relief in Carniola
- Miha **Zobec**, Tomajski posestnik in politik Anton Černe (1813-1891)  
med Dunajem in izvorno skupnostjo: pogled na življenjsko pot  
vaškega mogotca ..... 100–119  
Tomaj landowner and politician Anton Černe (1813-1891)  
between Vienna and his community of origin:  
a close-up look at the life of a village tycoon
- Tomasz **Jacek Lis**, Austrian-Croat relations in Habsburg  
Bosnia and Herzegovina ..... 120–147  
Avstrijsko-hrvaški odnosi v habsburški Bosni in Hercegovini
- Žarko **Leković**, An overview of Political, Diplomatic and Social  
Affairs in Montenegro on the Eve of the First World War ..... 148–166  
Pregled političnih, diplomatskih in družbenih razmer  
v Črni gori na predvečer prve svetovne vojne
- Biljana **Ristić**, Vojaške bolnišnice in pokopališče v Škofji Loki ..... 168–190  
The Field Hospitals and Military Cemetery in Škofja Loka
- Oto **Luthar**, Poletje s Tukididom. O nekaterih aktualnih  
vprašanjih zgodovinarstva ..... 192–215  
Summer with Thucydides. On Some Current  
Questions of Historiography

### **Jubileji – Anniversaries**

Osemdeset let prof. dr. Janka Prunka (Jure Perovšek) .....	218–221
Janko Prunk – An Octogenerian	
Salvator Žitko – osemdesetletnik (Dušan Mlacović) .....	222–224
Salvator Žiško – An Octogenerian	
Metod Benedik – osemdesetletnik (Bogdan Kolar) .....	225–228
Metod Benedik – An Octogenerian	

### **V spomin – In memoriam**

Ana Benedetič (Tatjana Dekleva) .....	230–232
Miloš Fon (Rajko Bratož) .....	233

### **Kongresi in simpoziji – Congresses, Symposia**

Poletna šola Okoljska zgodovina in historična ekologija Dinarskega krasa (Ljubljana, 25.–30. september 2023) (Brina Kotar) .....	236–238
Summer School Environmental History and Historical Ecology of the Dinaric Karst	

## Ocene in poročila – Reviews and Reports

- Žarko Lazarevič, Marta Rendla, Janja Sedlaček, Zgodovina zadružništva v Sloveniji (1856–1992) (Bojan Balkovec) .....240–242
- Ana Cergol Paradiž, »Bela kuga«: ilegalni abortusi in zmanjševanje rodnosti na Slovenskem v obdobju med obema vojnama (Irena Selišnik) .....243–245
- Daniel Siter, Rogaška Slatina pod kljukastim križem: zdravilišče med okupacijo 1941–1945 (Tomaž Teropšič) .....246–248
- Robovi, stičišča in utopije prijateljstva. Spregledane kulturne izmenjave v senci politike (Žiga Smolič) .....249–253
- Julie Rak, False Summit: Gender in Mountaineering Nonfiction (Julija Šuligoj) .....254–258

\* \* \*

- Navodila avtorjem prispevkov za Zgodovinski časopis .....259–262  
Instructions for Authors

V spomin



## Ana Benedetič

(29. 7. 1930 – 4. 12. 2023)



4. decembra 2023 je umrla dr. Ana Benedetič, ustanoviteljica in dolgoletna vodja Arhivsko muzejske službe Univerze v Ljubljani.

Rojena je bila v Ljubljani, v delavski družini, staršema, ki sta po prvi svetovni vojni pred fašističnim nasiljem pribežala v Ljubljano. Po maturi, leta 1950 na VI. državni gimnaziji, se je vpisala na Filozofsko fakulteto, kjer je leta 1956 diplomirala na oddelku za zgodovino.

Tu je leta 1996 tudi opravila rigoroz in zagovarjala doktorsko disertacijo z naslovom Prizadevanja za ustanovitev slovenske univerze po letu 1898.

Po diplomi je poučevala zgodovino na gimnaziji v Postojni, leta 1959 pa se je vrnila v Ljubljano, kjer se je zaposlila kot učiteljica na osemletki. Najprej na šoli Valentina Vodnika v Zgornji Šiški, kasneje pa je delovala na Osnovni šoli Poljane in opravila strokovni izpit za naziv profesor srednje šole.

Od leta 1964 je bila zaposlena kot kustosinja v oddelku za novejšo zgodovino v Gorenjskem muzeju v Kranju in opravila strokovni izpit za naziv kustosa za zgodovino. V štirih letih delovanja v Kranju je pripravila enajst razstav, od tega deset samostojnih in objavila številne strokovne in znanstvene razprave. Predmet njenega preučevanja je bilo narodnoosvobodilno gibanje na Gorenjskem in Koroškem, nemška koncentracijska taborišča, partizanske tehnike in tiskarne, pa tudi odmevi oktobrske revolucije in prve svetovne vojne na Gorenjskem, povojni razvoj občine Kranj in druge teme iz preteklosti Gorenjske.

Njeno delo na Gorenjskem ni ostalo neopaženo v Ljubljani. Leta 1968, ob pripravah na petdesetletnico delovanja prve slovenske univerze, je na prošnjo tedanjega univerzitetnega vodstva in prof. dr. Frana Zwittera, prišla na Univerzo v Ljubljani, kjer je pripravila jubilejno razstavo in sodelovala pri jubilejni publikaciji. Zbiranje arhivskega in muzejskega gradiva za petdesetletnico je bilo povod za ustanovitev Arhivsko muzejske službe Univerze v Ljubljani, ki jo je vodila do upokojitve leta 1996.

Na novo delovno mesto je prišla v najbolj ustvarjalnem življenjskem obdobju. Prekaljena s šolsko prakso in že vpeljana v muzejsko znanstveno in raziskovalno delo se je soočila z novim delovnim področjem – arhivistiko.

Arhivsko muzejsko službo Univerze v Ljubljani je po zgledu sorodnih ustanov na evropskih univerzah zasnovala kot kompleksno dejavnost s tremi delovnimi enotami: arhivski oddelek, muzejski oddelek in priročna knjižnica z dokumentacijo. Po raznih zasilnih prostorih je evidentirala arhivsko gradivo ljubljanske univerze in njenih ustanovnih članic, ga prevzemala v osrednje skladišče v Deželnem dvorcu, ga urejala in popisovala. Na muzejskem področju je bila njena dejavnost usmerjena v zbiranje in dokumentiranje premične kulturne dediščine z visokošolsko tematiko. V okviru službe je zasnovala priročno strokovno knjižnico, fototeko in časopisno dokumentacijo.

Tudi na Univerzi je nadaljevala z razstavno dejavnostjo. Razstavi ob petdesetletnici Univerze so sledile še razstave: Univerza v Ljubljani in 40 let KPS (1977), Univerza v Ljubljani 1919 – 1930 (1992), Univerza v Ljubljani 1919 – 1945 (1993), 50 let Ekonomske fakultete v Ljubljani (1996) in Dr. Mihajlo Rostohar (1996). Pripravila je tudi več samostojnih publikacij o zgodovini ljubljanske univerze: Pot do slovenske univerze (1981), Slovenski študenti v boju za narodno in socialno osvoboditev 1919 – 1941 (1987), Slovenski študenti in Univerza 1941 – 1945 (1999), Poti do univerze (1999), Deželni dvorec v Ljubljani 1902 – 2002 (2002), in objavila številne razstavne kataloge. Oktobra 1991. leta je na zborovanju srednjeevropskih univerzitetnih arhivov na temo »Arhivpraxis und Historische Forschung« sodelovala z referatom »Einige spezielle Probleme des Archivgutes der Universität Laibach«. Svoje izsledke o zgodovini ljubljanske univerze in visokega šolstva v Ljubljani je javnosti predstavila tudi v več radijskih oddajah na Radiu Ljubljana, v letu 1995 pa je o zgodovini visokega šolstva spregovorila tudi na Radiu Trst.

Ob zanimanju za dejstva, ki so pripeljala do ustanovitve Univerze v Ljubljani ter preučevanju njenega nadaljnjega razvoja, so jo posebej pritegnile usode posameznikov. Preučevala je vloge Mihajla Rostoharja, Ivana Hribarja in Danila Majarona v prizadevanjih za ustanovitev slovenske univerze. Pritegnila sta jo Franc Munda s svojim poslednjim volilom študentom in dr. Ivan Oražem, ki je svoje premoženje zapustil Medicinski fakulteti. Z velikim veseljem se je pridružila preučevanju prvih doktoric znanosti v svetu, ki ga je spodbudila Mednarodna rektorske konference (CRE), ter javnosti predstavila prvo doktorico, ki je bila promovirana na ljubljanski univerzi, dr. Ano Mayer Kansky.

Vedno jo je zanimala tudi lokalna zgodovina. Prispevke o preteklosti Šentvida in Šiške, kjer je bila rojena in je živel, je objavljala v lokalnih glasilih. Večino življenja je preživela v vili Gustava Tönniesa, kar jo je usmerilo k preučevanju ustanovitelja ene izmed najbolj podjetnih rodbin na Slovenskem. Navezala je stike s Slovensko-švedskim društvom, kar je privedlo do evidentiranja arhivskega gradiva o tej pomembni družini, v katerem sodelujejo številni arhivi in muzeji iz Slovenije, sosednjih držav ter Bosne in Hercegovine.

Za svoje delo je bila večkrat nagrajena. Leta 1972 je za sodelovanje pri moderni muzeološki postavitvi gradiva v Gorenjskem muzeju v Kranju dobila

Prešernovo nagrado gorenjskih občin. Leta 1988 je prejela nagrado Dneva vstaje slovenskega naroda za zbornik Slovenski študentje v boju za narodno in socialno osvoboditev 1919–1941. Leta 2000 jo je glavni odbor ZZB NOB Slovenije nagradil z zlato plaketo za zbornik fotografij z naslovom »Slovenski študenti in univerza 1941–1945. Istega leta je za delo na področju preučevanja zgodovine slovenskega visokega šolstva prejela plaketo mesta Ljubljane.

Dr. Ana Benedetič je na Univerzi v Ljubljani pustila neizbrisno sled in ostaja v njenem zgodovinskem spominu.

*Tatjana Dekleva*

ISSN 0350-5774



9 770350 577002



ZČ | Ljubljana | 78 | 2024 | št. 1-2 (169) | str. 1–262